YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

22 päivänä toukokuuta 2008 *

Asiassa C-439/06,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Oberlandesgericht Dresden (Saksa) on esittänyt 17.10.2006 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 24.10.2006, saadakseen ennakkoratkaisun energianhallintaa koskevassa asiassa

citiworks AG,

Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft und Arbeit als Landesregulierungsbehörden,

Flughafen Leipzig/Halle GmbH:n ja

Bundesnetzagenturin

osallistuessa asian käsittelyyn,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Rosas sekä tuomarit J. N. Cunha Rodrigues, J. Klučka, P. Lindh (esittelevä tuomari) ja A. Arabadjiev,

julkisasiamies: J. Mazák,
kirjaaja: hallintovirkamies J. Swedenborg,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 20.9.2007 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– citiworks AG, edustajanaan Rechtsanwalt C. Haellmigk,

– Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft und Arbeit als Landesregulierungsbehörde, asiamiehenään R. Huber,

– Flughafen Leipzig/Halle GmbH, edustajinaan Rechtsanwalt R. Wagner ja Rechtsanwalt J. Kloos,

– Saksan hallitus, asiamiehinään M. Lumma ja J. Möller,

– Puolan hallitus, asiamiehenään E. Ośniecka-Tamecka,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään V. Jackson, avustajanaan barrister A. Henshaw,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään B. Schima,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.12.2007 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 96/92/EY kumoamisesta 26.6.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/54/EY (EUVL L 176, s. 37) 20 artiklan 1 kohdan tulkintaa.

2 Ennakkoratkaisupyyntö on esitetty oikeudenkäynnissä, jossa on kyse kanteesta, jonka citiworks AG (jäljempänä citiworks) on nostanut päätöksestä, jossa Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft und Arbeit als Landesregulierungsbehörde (Sachsenin osavaltion talous- ja työasioista vastaava ministeriö osavaltion

sääntelyviranomaisena, jäljempänä sääntelyviranomainen) totesi Flughafen Leipzig/Halle GmbH:n (jäljempänä FLH) ylläpitämän energiantoimitusverkon sähkö- ja kaasutoimituksia koskevan lain [7.7.2005 annettu Gesetz über die Elektrizitäts- und Gasversorgung-niminen laki (Energiewirtschaftsgesetz) (BGBl. 2005 I, s. 1970; jäljempänä EnWG)] eli niin sanotun energiatalouslain 110 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuksi ”yksityiseksi toimitusverkoksi”.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön säännöstö

3 Direktiivin 2003/54 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä luodaan yhteiset säännöt sähkön tuotannolle, siirrolle, jakelulle ja toimitukselle. Siinä luodaan säännöt sähköalan järjestämiselle ja toiminnalle, markkinoille pääsylle, tarjouskilpailuihin sovellettaville perusteille ja menettelyille, lupien myöntämiselle ja verkkojen käytölle.”

4 Direktiivin 2003/54 4–7 ja 26 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(4) Perustamissopimuksessa Euroopan kansalaisille taatut vapaudet – tavaroiden vapaa liikkuvuus, palvelujen tarjoamisen vapaus ja sijoittautumisvapaus – ovat

mahdollisia ainoastaan täysin avoimilla markkinoilla, jotka antavat kaikille kuluttajille mahdollisuuden valita vapaasti toimittajansa ja kaikille toimittajille mahdollisuuden toimittaa vapaasti hyödykkeitä asiakkailleen.

(5) Täysin toimintakykyisten ja kilpailukykyisten sisämarkkinoiden toteuttamisen suurimmat esteet liittyvät muun muassa verkkoon pääsyyn, hinnoitteluun ja markkinoiden erilaisiin avautumisasteisiin eri jäsenvaltioissa.

(6) Jotta kilpailu toimisi, verkkoon pääsyn on oltava syrjimätöntä, avointa ja kohtuullisesti hinnoiteltua.

(7) Siirto- tai jakeluverkonhaltijan syrjimätön verkkoon pääsy on sähkön sisämarkkinoiden toteuttamisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Siirto- tai jakeluverkonhaltija voi olla yksi yritys, tai se voi koostua useista yrityksistä.

– –

(26) Tämän direktiivin yhtenä perusedellytyksenä on julkisen palvelun vaatimuksien noudattaminen, ja on tärkeää, että tässä direktiivissä määritellään yhteiset vähimmäisnormit, joita kaikki jäsenvaltiot noudattavat ja joissa otetaan huomioon seuraavat tavoitteet: kuluttajansuoja, toimitusvarmuus, ympäristönsuojelu

ja yhtäläinen kilpailun taso kaikissa jäsenvaltioissa. On tärkeää, että julkisen palvelun vaatimuksia voidaan tulkita kansalliselta pohjalta ottaen huomioon kansallinen tilanne ja noudattaen yhteisön oikeutta.”

5 Direktiivin 2003/54 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

– –

3) ’siirrolla’ sähkön siirtämistä yhteenliitetyssä siirtojännite- ja suurjänniteverkossa loppukäyttäjälle tai jakelijoille, mutta ei sähkön toimitusta;

4) ’siirtoverkonhaltijalla’ luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka on vastuussa siirtoverkon käytöstä, ylläpidosta ja tarvittaessa kehittämisestä tietyllä alueella, sen mahdollisista yhteyksistä muihin verkkoihin sekä sen varmistamisesta, että verkko pystyy täyttämään kohtuulliset sähkön siirtovaatimukset pitkällä aikavälillä;

5) ’jakelulla’ sähkön siirtämistä suur-, keski- ja pienjännitteisissä jakeluverkoissa asiakkaille, mutta ei sähkön toimitusta;

6) ’jakeluverkonhaltijalla’ luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka on vastuussa jakeluverkon käytöstä, ylläpidosta ja tarvittaessa kehittämisestä tietyllä alueella, sen mahdollisista yhteyksistä muihin verkkoihin sekä sen varmistamisesta, että verkko pystyy täyttämään kohtuulliset sähkön jakeluvaatimukset pitkällä aikavälillä;

7) ’asiakkailla’ sähkön tukkuasiakkaita tai loppukäyttäjiä;

8) ’tukkuasiakkailla’ luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, jotka ostavat sähköä jälleenmyyntiä varten sen verkon sisällä tai ulkopuolella, johon he/ne kuuluvat;

9) ’loppukäyttäjillä’ asiakkaita, jotka ostavat sähköä omaan käyttöönsä;

– –

19) ’sähkön toimituksella’ sähkön myyntiä asiakkaille, mukaan lukien jälleenmyynti;

– –

26) ’pienellä erillisellä verkolla’ mitä tahansa verkkoa, jossa kulutus oli alle 3 000 gigawattituntia vuonna 1996 ja jossa alle 5 prosenttia vuosikulutuksesta on peräisin yhteyksistä toisiin verkkoihin;

27) ’erittäin pienellä erillisellä’ verkolla mitä tahansa verkkoa, jossa kulutus oli vuonna 1996 alle 500 gigawattituntia ja jota ei ole liitetty muihin verkkoihin;

– –”

6 Direktiivin 2003/54 3 artiklan 8 kohdassa, jonka otsikko on ”Julkisen palvelun velvoitteet ja kuluttajansuoja”, säädetään seuraavaa:

”8. Jäsenvaltiot voivat päättää olla soveltamatta 6, 7, 20 ja 22 artiklan säännöksiä sikäli kuin niiden soveltaminen oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estäisi sähköalan yrityksiä täyttämästä niille yleisen taloudellisen edun nimissä asetettuja velvoitteita ja sikäli kuin sillä ei vaikuteta kaupan kehitykseen tavalla, joka olisi ristiriidassa

yhteisön etujen kanssa. Yhteisön intresseihin kuuluu tämän direktiivin ja perustamissopimuksen 86 artiklan mukaisesti muun muassa kilpailu vaatimukset täyttävistä asiakkaista."

7 Kyseisen direktiivin 20 artiklassa, jonka otsikko on "Kolmannen osapuolen pääsy verkkoon", säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kolmansien osapuolten päästämiseksi siirto- ja jakeluverkkoihin luodaan järjestelmä, jossa käytetään julkaistuja tariffeja, jota voidaan soveltaa kaikkiin vaatimukset täyttäviin asiakkaisiin ja jota sovelletaan puolueettomasti ja harjoittamatta syrjintää verkon käyttäjien välillä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 23 artiklan mukaisesti hyväksytään nämä tariffit tai niiden laskentamenetelmät ennen niiden voimaantuloa ja että tariffit ja, jos ainoastaan menetelmät hyväksytään, menetelmät julkaistaan ennen niiden voimaantuloa.

2. Siirto- tai jakeluverkonhaltija voi evätä verkkoon pääsyn, jos verkon kapasiteetti ei ole riittävä. Epäämiselle on esitettävä asianmukaiset perustelut ottaen erityisesti huomioon 3 artiklan säännökset. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun verkkoon pääsy evätään, siirto- tai jakeluverkonhaltija antaa tarvittaessa tietoja toimenpiteistä, joita verkon vahvistaminen edellyttäisi. Tietoja pyytävältä osapuolelta voidaan periä kohtuullinen maksu, jossa on otettu huomioon tietojen antamisesta aiheutuvat kustannukset."

8 Saman direktiivin 26 artiklassa, jonka otsikko on "Poikkeukset", säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltiot, jotka voivat osoittaa direktiivin voimaantulon jälkeen, että niiden pienten erillisten verkkojen toiminnassa on huomattavia vaikeuksia, voivat hakea

olemassa olevan kapasiteetin kunnostamisen, parantamisen ja lisäämisen osalta IV, V, VI ja VII luvun – – asiaankuuluvista säännöksistä poikkeuksia, joita komissio voi niille myöntää. Komissio ilmoittaa ennen päätöstään jäsenvaltioille näistä hakemuksista luottamuksellisuutta noudattaen. Päätös julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä. – –

– –”

Kansallinen säännöstö

9 EnWG on annettu direktiivin 2003/54 täytäntöön panemiseksi.

10 Kyseisen lain 3 §:n 16 ja 17 kohdassa säädettyjen määritelmien mukaan energiantoimitusverkot ovat ”sähkön- ja kaasuntoimitusverkkoja, joissa käytetään yhtä tai useaa eri jännitetasoa tai painetasoa” ja yleistä energiantoimitusta palvelevat energiantoimitusverkot ”energiantoimitusverkkoja, jotka palvelevat energianjakelua kolmansille osapuolille ja joita ei kokonsa puolesta ole alun perin suunniteltu ainoastaan tiettyjen, jo verkon perustamisen yhteydessä määritettyjen tai määritettävissä olevien loppukäyttäjien energiantoimituksia varten vaan jotka ovat lähtökohtaisesti avoimia kaikille loppukäyttäjille tehtäviä energiantoimituksia varten”.

11 Saman lain 3 §:n 18 kohdan määritelmän mukaan energiantoimitusverkon haltijayrityksellä tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka ylläpitää energiantoimitusverkkoa.

12 EnWG:n 3 osaan sisältyvät muun muassa 20 § ja 21 §. Kyseisen 20 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetään, että ”energiantoimitusverkkojen haltijoiden on asiallisesti perusteltujen kriteerien mukaisesti ja syrjimättä myönnettävä kaikille pääsy verkkoon, ja niiden on julkaistava tämän verkkoon pääsyn ehdot, mallisopimukset mukaan lukien, sekä siitä veloitettavat maksut internetissä”.

13 EnWG:n 21 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Verkkoon pääsyn ehtojen ja siitä veloitettavien maksujen on oltava kohtuullisia, syrjimättömiä ja läpinäkyviä, eivätkä ne saa olla epäedullisempia kuin ne ehdot ja maksut, joita energiantoimitusverkkojen haltijat vastaavanlaisissa tapauksissa soveltavat palveluihin oman yrityksensä sisällä tai niihin omistussuhteessa oleviin yrityksiin tai osakkuusyrityksiin ja jotka ne tosiasiallisesti tai laskennallisesti laskuttavat.”

14 EnWG:n 110 §:n 1 momentissa säädetään edellytyksistä, joiden täyttyessä energiantoimitusverkko voidaan luokitella yksityiseksi toimitusverkoksi, ja yksityiseksi toimitusverkoksi luokittelemisen oikeusvaikutuksista seuraavaa:

”Tämän lain 2 ja 3 osaa sekä 4, 52 ja 92 §:ää ei sovelleta niiden energiantoimitusverkkojen ylläpitoon, jotka

1. sijaitsevat alueellisesti yhteenkuuluvalla yritysalueella ja palvelevat pääasiallisesti energian siirtämistä oman yrityksen sisällä tai siihen 3 §:n 38 kohdassa tarkoitetulla tavalla sidoksissa olevaan yritykseen,

2. sijaitsevat alueellisesti yhteenkuuluvalla yksityisalueella ja palvelevat verkon haltijaa tai sen toimeksisaajaa siinä, että ne yhteisen ensisijaisen liiketoiminnallisen tavoitteen

   a) joka ylittää pelkän vuokrasuhteen ja

   b) joka vaikeutuisi kohtuuttomasti, jos tämän momentin alussa mainittuja säännöksiä sovellettaisiin,

   mukaisesti huolehtivat energiantoimituksesta määritettävissä oleville loppukäyttäjille, tai

3. sijaitsevat alueella, joka kuuluu alueellisesti kiinteästi yhteen, ja joilla pääasiallisesti huolehditaan energiantoimituksesta omiin tarpeisiin,

sikäli kuin energiantoimitusverkko ei palvele 3 §:n 17 kohdassa tarkoitettua yleistä energiantoimitusta ja yksityisen toimitusverkon haltijalla tai sen toimeksisaajalla on oma tekninen ja taloudellinen suoritusvalmius varmistaa pysyvästi verkkotoiminnan harjoittaminen tämän lain säännösten mukaisesti.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

15 Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö citiworks toimii energiantoimitusalalla. Vuoden 2004 alusta lähtien se on toimittanut sähköä Leipzig/Hallen lentoaseman alueella sijaitsevalle DFS Deutsche Flugsicherung GmbH:n toimipisteelle. Viimeksi mainittu yhtiö on liittovaltion kokonaan omistama, ja se vastaa lennonjohtotoiminnasta Saksassa.

16 FLH harjoittaa lentoasematoimintaa Leipzig/Hallen lentoasemalla. Tähän liittyen se ylläpitää energiantoimitusverkkoa, jonka kautta yritykselle itselleen sekä 93 muulle lentoasema-alueelle sijoittautuneelle yritykselle toimitetaan sähköä (jäljempänä pääasiassa kyseessä oleva verkko). Vuonna 2004 tämän verkon kautta kulutetun energian kokonaismäärä oli 22 200 MWh, josta FLH itse kulutti 85,4 prosenttia.

17 FLH vaati, että pääasiassa kyseessä oleva verkko tunnustetaan EnWG:n 110 §:ssä tarkoitetuksi yksityiseksi toimitusverkoksi. Sääntelyviranomainen kutsui 20.1.2006 citiworksin kuultavaksi tämän vaatimuksen tutkimisen yhteydessä.

18 Sääntelyviranomainen hyväksyi FLH:n vaatimuksen 12.7.2006 tekemällään päätöksellä. citiworks valitti kyseisestä päätöksestä Oberlandesgericht Dresdeniin.

19 Kyseisessä tuomioistuimessa käydyssä menettelyssä citiworks väitti, että EnWG:n 110 § on yhteensoveltumaton direktiivin 2003/54 20 artiklan kanssa.

20 Tässä tilanteessa Oberlandesgericht Dresden on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [EnWG:n] 110 §:n 1 momentin 1 kohta yhteensoveltuva –– direktiivin 2003/54/EY 20 artiklan 1 kohdan kanssa siltä osin kuin yleisiä verkkoon pääsyä koskevia säännöksiä (EnWG 20–28 a §) ei EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohdassa asetettujen edellytysten täyttyessä sovelleta ns. yritysverkkoon silloinkaan, kun vapaasta verkkoon pääsystä ei aiheudu kohtuuttomia hankaluuksia?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

21 Aluksi on todettava, että vaikka yhteisöjen tuomioistuimella ei ole ennakkoratkaisumenettelyssä toimivaltaa lausua kansallisen toimenpiteen yhteensopivuudesta yhteisön oikeuden kanssa, se on kuitenkin toimivaltainen esittämään kansalliselle tuomioistuimelle kaikki sellaiset yhteisön oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, jotka saattavat auttaa kansallista tuomioistuinta sen arvioidessa tätä yhteensopivuutta käsiteltäväkseen saatetussa asiassa (ks. mm. asia C-124/99, Borawitz, tuomio 21.9.2000, Kok. 2000, s. I-7293, 17 kohta; asia C-60/05, WWF Italia ym., tuomio 8.6.2006, Kok. 2006, s. I-5083, 18 kohta ja asia C-257/06, Roby Profumi, tuomio 24.1.2008, Kok. 2008, s. I-189, 11 kohta).

22 Ennakkoratkaisun esittänyt tuomioistuin pyrkii kysymyksellään lähinnä selvittämään, onko direktiivin 2003/54 20 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohdan kaltaiselle säännökselle, jolla tietyt energiantoimitusverkkojen haltijat vapautetaan velvollisuudesta myöntää

kolmansille osapuolille vapaa pääsy näihin verkkoihin sillä perusteella, että ne sijaitsevat yhteenkuuluvalla yritysalueella ja palvelevat pääasiallisesti energian siirtämistä oman yrityksen sisällä ja siihen sidoksissa olevaan yritykseen ilman, että kolmansien osapuolten vapaasta pääsystä kyseisiin verkkoihin olisi osoitettu aiheutuvan kohtuuttomia hankaluuksia.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

23 citiworks katsoo, että direktiivin 2003/54 20 artiklan 1 kohta on esteenä EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohdalle. Sen mukaan yksi tämän direktiivin keskeisistä tavoitteista nimittäin on mahdollistaa energiantoimittajille vapaa pääsy energiantoimitusverkkoihin, jotta asiakkaat voisivat valita vapaasti toimittajansa.

24 citiworksin mukaan kansallinen säännös, jolla poiketaan kolmansien osapuolten vapaata pääsyä energiantoimitusverkkoihin koskevasta periaatteesta, on ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa. Direktiivissä 2003/54 ei sen mukaan anneta jäsenvaltioille mahdollisuutta päättää vapaasti tilanteista, joissa ne voivat poiketa tästä periaatteesta.

25 citiworks väittää lisäksi, että EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohtaa sovelletaan automaattisesti silloin, kun siinä säädetyt edellytykset täyttyvät.

26 FLH väittää ensinnäkin, että ennakkoratkaisukysymys on jätettävä tutkimatta, koska se on hypoteettinen. Kysymys nimittäin viittaa EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohdan sellaiseen sanamuotoon, joka ei vastaa sen todellista sanamuotoa, sillä kyseisessä säännöksessä ei mainita käsitettä ”kohtuuttomat hankaluudet”. Kysymys ei sen mukaan sitä paitsi ole merkityksellinen pääasian ratkaisemisen kannalta.

27 Asiakysymyksen osalta FLH, sääntelyviranomainen, Saksan hallitus ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus katsovat, että pääasiassa kyseessä oleva verkko ei ole siirtoverkko eikä jakeluverkko eikä se näin ollen kuulu direktiivin 2003/54 soveltamisalaan. Niiden mukaan tällainen verkko on yritysten omaa energiantoimitustaan varten luoma sisäinen verkko, jonka kulutus on vähäistä ja jolla ei ole vaikutusta kilpailuun. Niiden mukaan EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohta on ainoastaan ilmaus kansallisella lainsäätäjällä direktiivin 2003/54 täytäntöönpanovaiheessa olleesta harkintavallasta. Ne huomauttavat lisäksi, että sähköntoimitus on FLH:n päätoimialaan eli lentoasematoimintaan liitännäistä toimintaa.

28 Saksan hallitus katsoo, että pääasiassa kyseessä oleva verkko on ”asiakasverkko”, jolla energiaa jaetaan suljetussa piirissä. Sen mukaan velvollisuudet, jotka on direktiivissä 2003/54 asetettu jakeluverkkojen haltijoille, eivät koske tällaista verkkoa ylläpitävää yritystä.

29 Puolan hallitus väittää, että EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohta on yhteensoveltumaton direktiivin 2003/54 kanssa. Sen mukaan kyseisessä direktiivissä on säädetty järjestelmästä, jossa poikkeuksia myönnetään erityisissä olosuhteissa ja jossa ei ole mahdollista myöntää yleisluonteisia poikkeuksia.

30 Komissio katsoo, että direktiivin 2003/54 20 artiklan 1 kohta on esteenä EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohdalle. Sen mukaan pääasiassa kyseessä oleva verkko on nimittäin tässä direktiivissä tarkoitettu jakeluverkko ja kyseiseen verkkoon on siten taattava vapaa pääsy. Komissio huomauttaa, että kolmansien osapuolten vapaata pääsyä energiantoimitusverkkoihin koskeva periaate on keskeinen periaate, josta poikkeaminen voidaan sallia vain selkeästi määritellyissä olosuhteissa. Kuten direktiivin 2003/54 15 artiklan 2 kohdan lopusta ilmenee, verkon koko otetaan tässä yhteydessä huomioon ainoastaan jakeluverkkojen haltijoiden oikeudellista eriyttämistä koskevien kysymysten yhteydessä.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

Tutkittavaksi ottaminen

31 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta (ks. mm. asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995, Kok. 1995, s. I-4921, 59 kohta ja asia C-466/04, Acereda Herrera, tuomio 15.6.2006, Kok. 2006, s. I-5341, 47 kohta).

32 Yhteisöjen tuomioistuin voi jättää kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisupyynnön tutkimatta ainoastaan, jos on ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen pyytämällä yhteisön oikeussäännön tulkitsemisella tai pätevyyden tutkimisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen (ks. em. asia Bosman, tuomion 61 kohta ja asia Acereda Herrera, tuomion 48 kohta).

33 Pääasiassa kysymyksessä olevassa asiassa kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä on sähköntoimittajan nostama kanne, jolla kyseinen toimittaja riitauttaa sen, että direktiivin 2003/54 20 artiklan 1 kohta on esteenä kansallisen oikeuden säännökselle, jolla tietyt energiantoimitusverkkojen haltijat vapautetaan velvollisuudesta myöntää vapaa pääsy verkkoonsa.

34 Kyseinen kansallinen tuomioistuin katsoo, että kysymyksessä olevan kansallisen oikeuden säännöksen mukaan tätä vapautusta sovelletaan energiantoimitusverkkoihin ilman, että edellytettäisiin kohtuuttomien hankaluuksien aiheutumista, mikä puolestaan on edellytyksenä EnWG:n 110 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen palveluverkkojen osalta.

35 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee näin ollen, onko direktiivin 2003/54 20 artiklan 1 kohta esteenä tällaiselle poikkeusjärjestelmälle, jossa myönnetään vapautus velvollisuudesta myöntää kolmansille osapuolille vapaa pääsy tiettyihin energiantoimitusverkkoihin ilman, että näiden verkkojen teknisiä valmiuksia otetaan huomioon.

36 Tästä seuraa, että esitetyllä kysymyksellä on merkitystä ja että se ei ole hypoteettinen ja että kysymys on näin ollen otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

37 Vastauksen antamiseksi esitettyyn kysymykseen direktiivin 2003/54 20 artiklaa on tulkittava direktiivin tavoitteiden ja säännösten valossa, jotta voidaan selvittää, kuuluuko pääasiassa kyseessä oleva verkko direktiivin soveltamisalaan ja onko kyseinen 20 artikla esteenä EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohdan kaltaiselle säännökselle, jossa myönnetään vapautus velvollisuudesta myöntää kolmansille osapuolille vapaa pääsy tiettyihin energiantoimitusverkkoihin.

38 On huomautettava, että direktiivillä 2003/54 on kumottu ja korvattu sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä 19.12.1996 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 96/92/EY (EYVL 1997, L 27, s. 20). Direktiivin 2003/54 ensimmäisestä ja toisesta perustelukappaleesta ilmenee, että direktiivi on annettu esiintyneiden puutteiden vuoksi sähkön sisämarkkinoiden luomisen loppuunsaattamiseksi direktiivin 96/92 täytäntöönpanon jälkeen. Direktiivin 2003/54 tavoitteena on siis parantaa näiden markkinoiden toimintaa.

39 Direktiivin 2003/54 viidennen perustelukappaleen mukaan yksi toimintakykyisten ja kilpailukykyisten sisämarkkinoiden toteuttamisen suurimmista esteistä liittyy verkkoon pääsyyn, hinnoitteluun ja markkinoiden erilaisiin avautumisasteisiin eri jäsenvaltioissa.

40 Saman direktiivin kuudennessa ja seitsemännessä perustelukappaleessa todetaan, että syrjimätön, avoin ja kohtuullisesti hinnoiteltu verkkoon pääsy on välttämätöntä, jotta kilpailu toimisi, ja että tämä on sähkön sisämarkkinoiden toteuttamisen kannalta ensiarvoisen tärkeää.

41 Direktiivin 96/92 16–20 artiklassa säädettiin neuvotteluihin perustuvaa sähkönsiirtoja jakeluverkkoihin pääsyä koskevasta järjestelmästä. Kuten komission 13.3.2001 esittämästä direktiiviä koskevasta ehdotuksesta (KOM(2001) 125 lopullinen, EYVL C 240 E, s. 60) ilmenee, yhteisön lainsäätäjä on päättänyt lakkauttaa tämän järjestelmän lisätäkseen markkinoiden avautumisastetta entisestään sähkön sisämarkkinoiden osalta.

42 Tässä yhteydessä on muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuin on direktiivin 96/92 7 artiklan 5 ja 16 kohdan tulkinnan yhteydessä korostanut, että verkkojen käyttäjien syrjinnän kieltoa koskeva periaate on luonteeltaan yleinen periaate (ks. vastaavasti asia C-17/03, VEMW ym., tuomio 7.6.2005, Kok. 2005, s. I-4983, 42–46 kohta).

43 Direktiivin 2003/54 neljännessä perustelukappaleessa muistutetaan, että täysin avoimilla markkinoilla kuluttajilla on oltava oikeus valita vapaasti toimittajansa ja toimittajalla on oltava oikeus toimittaa vapaasti hyödykkeitä asiakkailleen. Kuten julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 72 kohdassa perustellusti korostaa, nämä kaksi oikeutta

ovat välttämättä sidoksissa toisiinsa. Jotta asiakkaat voivat valita vapaasti toimittajansa, toimittajilla on oltava pääsy eri siirto- ja jakeluverkkoihin, joilla sähköä toimitetaan asiakkaille.

44 Edellä esitetystä seuraa, että kolmansien osapuolten vapaa pääsy siirto- ja jakeluverkkoihin on yksi keskeisistä toimenpiteistä, jotka jäsenvaltioiden on toteutettava sähkön sisämarkkinoiden toteuttamisen loppuunsaattamiseksi.

45 Direktiivin 2003/54 20 artiklan 1 kohdan mukaan vapaata pääsyä koskevaa periaatetta sovelletaan sähkönsiirto- ja jakeluverkkoihin. Saman direktiivin 2 artiklan 3 ja 5 alakohdassa määritellään käsitteet ”siirto” ja ”jakelu”. Direktiivin määritelmän mukaan siirto tarkoittaa sähkön siirtämistä yhteenliitetyssä siirtojännite- ja suurjänniteverkossa loppukäyttäjälle tai jakelijoille. Jakelulla tarkoitetaan sähkön siirtämistä suur-, keski- ja pienjännitteisissä jakeluverkoissa asiakkaille. Siirron ja jakelun käsitteet eivät kata toimitusta. Direktiivin 2003/54 2 artiklan 19 alakohdassa määritelty ”toimituksen” käsite tarkoittaa sähkön myyntiä asiakkaille.

46 Näistä määritelmistä ilmenee, että siirtoverkolla tarkoitetaan yhteenliitettyä verkkoa, jolla loppukäyttäjille ja jakelijoille myytäväksi tarkoitettua siirtojännite- tai suurjännitesähköä välitetään, ja että jakeluverkolla tarkoitetaan verkkoa, jolla jälleenmyyjille tai loppukäyttäjille myytäväksi tarkoitettua suur-, keski- tai pienjännitesähköä välitetään.

47 Tiettyjen yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen huomautusten mukaan pääasiassa kyseessä oleva verkko ei ole siirtoverkko eikä jakeluverkko eikä se siten kuulu direktiivin 2003/54 soveltamisalaan. Näiden huomautusten mukaan kyseinen verkko on ensinnäkin yksityinen sisäinen verkko, jolla ei sen vähäisen kulutuksen vuoksi ole vaikutusta kilpailuun, ja toiseksi kyseisen verkkoon liittyvän verkkotoiminnan harjoittaminen on ainoastaan liitännäistä toimintaa päätoimialaan, joka on lentoasematoiminta.

48 Direktiivissä 2003/54 tarkoitetun siirtoverkon ja jakeluverkon luonteen sekä näillä verkoilla siirrettävän sähkön määrän osalta on ensinnäkin todettava, että tämän sähkön jännite on ainoa kriteeri, jonka perusteella siirto ja jakelu erotetaan toisistaan.

49 Saman direktiivin 2 artiklan 3 ja 5 alakohdan mukaan siirtoverkossa nimittäin on kyse siirto- tai suurjännitesähköstä kun taas jakeluverkossa siirretään suur-, keski- tai pienjännitesähköä. Direktiivissä 2003/54 viitataan sähkönkulutukseen ainoastaan määriteltäessä käsitteitä ”pieni erillinen verkko” ja ”erittäin pieni erillinen verkko”, joilla oikeutetaan poikkeamaan tietyistä direktiivissä säädetyistä velvoitteista. Yhteisön lainsäätäjän tarkoituksena ei siis ole ollut jättää tiettyjä siirto- tai jakeluverkkoja direktiivin 2003/54 soveltamisalan ulkopuolelle niiden koon tai niiden sähkönkulutuksen perusteella.

50 On huomattava, että EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohdassa lain soveltamisalaan kuuluvia verkkoja ei määritellä niiden sähkönkulutuksen perusteella. Kyseinen säännös koskee nimittäin verkkoja, jotka ”sijaitsevat alueellisesti yhteenkuuluvalla yritysalueella ja palvelevat pääasiallisesti energian siirtämistä oman yrityksen sisällä tai siihen sidoksissa olevaan yritykseen”.

51 Toiseksi direktiivissä 2003/54 tarkennetaan siirto- ja jakeluverkkojen hallinnan ja käyttötarkoituksen osalta, että sähkönsiirron on tapahduttava toimitusta varten, pois lukien toimitus itsessään, ja että verkonhaltija on vastuussa verkon käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä tietyllä alueella varmistaakseen, että verkko pystyy täyttämään kapasiteettia koskevat vaatimukset pitkällä aikavälillä.

52 Direktiivin 2003/54 13 artiklassa lisäksi edellytetään, että jakeluverkkojen omistajat tai niistä vastuussa olevat henkilöt nimeävät verkoille verkonhaltijat. Kyseisestä säännöksestä tai mistään muustakaan saman direktiivin säännöksestä ei ilmene, että velvollisuus myöntää vapaa pääsy verkkoihin koskisi yksinomaan sellaisia yrityksiä, joiden pääasiallisena toimialana on jakeluverkon verkonhaltijatoiminta.

53 Tältä osin on huomattava, ettei EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohtaan sen soveltamisalaan kuuluvien verkkojen määrittelemiseksi sisälly minkäänlaista tarkennusta, joka koskisi sitä seikkaa, kuuluuko energiantoimitusverkonhaltijatoiminta verkonhaltijan pääasialliseen toimialaan vai onko se siihen liitännäistä toimintaa.

54 Ennakkoratkaisupyynnöstä ja yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista ilmenee, että pääasiassa kyseessä olevaa verkkoa käytetään sähkön toimittamiseen FLH:lle itselleen sekä 93 muulle Leipzig/Hallen lentoasema-alueelle sijoittautuneelle yritykselle. Vuonna 2004 verkon kulutus oli 22 200 MWh, josta muut yritykset kuin FLH kuluttivat 3 800 MWh. Ennakkoratkaisupyynnön mukaan näiden yritysten kulutuksen oli arvioitu kohoavan 8 000 MWh:iin vuonna 2007. Tästä seuraa, että FLH:n ylläpitämä verkko ei ole siirtoverkko, koska siirretty sähkö ei ole siirtojännite- tai suurjännitesähköä, vaan se on verkko, jolla sähköä siirretään asiakkaille toimittamista varten ja joka on katsottava direktiivin 2003/54 2 artiklan 5 alakohdassa tarkoitetuksi jakeluverkoksi.

55 Saman direktiivin 20 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tehtävänä on ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin sellaisen järjestelmän luomiseksi, jolla kolmannet osapuolet päästetään siirto- ja jakeluverkkoihin. Tästä seuraa, että jäsenvaltioilla on EY 249 artiklan mukaisesti jätetty valta valita muoto ja keinot kyseisen järjestelmän luomiseksi. Kun otetaan huomioon vapaata pääsyä siirto- ja jakeluverkkoihin koskevan periaatteen merkitys, jäsenvaltiot eivät niille jätetyn liikkumavaran perusteella kuitenkaan voi poiketa tästä periaatteesta lukuun ottamatta direktiivissä 2003/54 säädettyjä poikkeuksia.

56 EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohdan kaltainen säännös on direktiivin 2003/54 kanssa yhteensopiva siis ainoastaan siinä tapauksessa, että se kuuluu tässä direktiivissä säädettyjen poikkeusten soveltamisalaan.

57 Ensinnäkin on todettava, että direktiivin 2003/54 20 artiklan 2 kohdassa säädetään, että jakeluverkonhaltija voi evätä verkkoonsa pääsyn, jos verkon kapasiteetti ei ole riittävä, edellyttäen että se esittää perustelut pääsyn epäämiselle. Tätä mahdollisuutta evätä pääsy verkkoon on kuitenkin arvioitava tapauskohtaisesti, eikä sillä oikeuteta jäsenvaltioita säätämään yleisiä poikkeuksia ilman, että kolmansien osapuolten esittämien verkkoon pääsyä koskevien vaatimusten täyttämiseksi vaadittavien teknisten valmiuksien puuttumista arvioidaan konkreettisesti kunkin verkonhaltijan osalta.

58 Toiseksi jäsenvaltiot voivat direktiivin 2003/54 3 artiklan 8 kohdan nojalla jättää soveltamatta saman direktiivin 20 artiklan säännöksiä sikäli kuin soveltaminen estäisi sähköalan yrityksiä täyttämästä niille yleisen taloudellisen edun nimissä asetettuja velvoitteita ja sikäli kuin sillä ei vaikuteta kaupan kehitykseen tavalla, joka olisi ristiriidassa yhteisön etujen kanssa.

59 On huomautettava, että direktiivin 2003/54 3 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään julkisen palvelun velvoitteista, joita jäsenvaltiot voivat yleisen taloudellisen edun nimissä asettaa sähköalan yrityksille. Direktiivin 26 perustelukappaleesta ilmenee, että julkisia palveluja koskevia vaatimuksia tulkitaan kansallisella tasolla.

60 Direktiivin 2003/54 3 artiklan 8 kohdasta seuraa, että jäsenvaltiot voivat päättää kolmansien osapuolten siirto- ja jakeluverkkoihin pääsyä koskevan oikeuden rajoittamisesta sähköä koskevan julkisen palvelun takaamiseksi. Näin tehdessään jäsenvaltioiden on kuitenkin ensinnäkin tarkistettava, estäisikö kolmansien osapuolten rajoittamatonta pääsyä verkkoihin koskeva oikeus verkonhaltijoita täyttämästä julkisen palvelun velvoitteitaan, ja toiseksi varmistuttava siitä, ettei näiden velvoitteiden täyttämistä voida toteuttaa sellaisilla keinoilla, jotka eivät vaarantaisi direktiivissä 2003/54 taattua verkkoihin pääsyä koskevaa oikeutta.

61 On huomattava, että EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetty poikkeus kolmansien osapuolten vapaata pääsyä energiantoimitusverkkoon koskevasta periaatteesta ei ole oikeutettu sen vaaran vuoksi, että vapaa pääsy estäisi kyseisen säännöksen soveltamisalaan kuuluvia verkonhaltijoita täyttämästä julkisen palvelun velvoitteitaan. Poikkeaminen on nimittäin oikeutettu ainoastaan sen alueen maantieteellisen tai oikeudellisen rajaamisen vuoksi, jolla verkkoja käytetään. Saksan hallitus ei myöskään ole väittänyt, että Saksan liittotasavalta olisi antanut EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohdan direktiivin 2003/54 3 artiklan 8 kohdan täytäntöön panemiseksi.

62 Kolmanneksi kyseisen direktiivin 26 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltiot, jotka voivat osoittaa, että niiden pienten erillisten verkkojen toiminnassa on huomattavia vaikeuksia, voivat hakea poikkeusta tietyistä direktiivin 2003/54 säännöksistä ja muun muassa sen 20 artiklasta.

63 Nämä poikkeukset edellyttävät kuitenkin komission suostumusta, joka annetaan päätöksellä, joka julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Komissio on myöntänyt tällaisia poikkeuksia Kyproksen tasavallalle 25.9.2006 tekemällään päätöksellä (EUVL L 270, s. 72) ja Maltan tasavallalle 28.11.2006 tekemällään päätöksellä (EUVL L 332, s. 32). On todettava, että Saksan liittotasavalta ei ole hakenut eikä komissio liioin ole sille myöntänyt poikkeusta direktiivin 2003/54 26 artiklan 1 kohdan mukaisesti tehdyllä päätöksellä.

64 Tästä seuraa, että EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohdan kaltainen säännös ei kuulu minkään direktiivissä 2003/54 säädetyn vapaata pääsyä sähkönsiirto- tai jakeluverkkoon koskevaa periaatetta koskevan poikkeuksen soveltamisalaan.

65 Edellä esitetystä seuraa, että direktiivin 2003/54 20 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä EnWG:n 110 §:n 1 momentin 1 kohdan kaltaiselle säännökselle, jolla tietyt energiantoimitusverkkojen haltijat vapautetaan velvollisuudesta myöntää kolmansille osapuolille vapaa pääsy näihin verkkoihin sillä perusteella, että nämä verkot sijaitsevat yhteenkuuluvalla yritysalueella ja palvelevat pääasiallisesti energian siirtämistä oman yrityksen sisällä tai siihen sidoksissa olevaan yritykseen.

Oikeudenkäyntikulut

66 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 96/92/EY kumoamisesta 26.6.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/54/EY 20 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sähkö- ja kaasutoimituksia koskevan 7.7.2005 annetun lain eli niin sanotun energiatalouslain (Gesetz über die Elektrizitäts- und Gasversorgung (Energiewirtschaftsgesetz)) 110 §:n 1 momentin 1 kohdan kaltaiselle säännökselle, jolla tietyt energiantoimitusverkkojen haltijat vapautetaan velvollisuudesta myöntää kolmansille osapuolille vapaa pääsy näihin verkkoihin sillä perusteella, että nämä verkot sijaitsevat yhteenkuuluvalla yritysalueella ja palvelevat pääasiallisesti energian siirtämistä oman yrityksen sisällä tai siihen sidoksissa olevaan yritykseen.

Allekirjoitukset